

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n ja Suomen yrittäjät ry:n eriävä mielipide alustatyödirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintöön

Työryhmän tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu mietintö, jossa on ehdotukset niiksi lainsäädäntömuutoksiksi, joita direktiivin täytäntöönpano edellyttää. Täytäntöönpanon yhteydessä tuli hallitusohjelman mukaisesti minimoida kansallinen lisäsääntely.

Esitämme työryhmän mietintöön eriävän mielipiteen sekä eräitä täydentäviä näkökohtia seuraavasti.

Yleistä

Työryhmän tehtävänä on ollut valmistella alustatyödirektiivin edellyttämät säännökset kansalliseen lainsäädäntöön. Pidämme myönteisenä, että työryhmän toimeksiannon perustana on ollut direktiivin täytäntöönpano ns. minimi-implementoinnin periaatteella. On tärkeää, että sääntely rajoittaa uusien liiketoimintamallien kehittämistä mahdollisimman vähän. Minimi-implementointi on perusteltua myös direktiivin sisällön kannalta. On valitettavaa, että lakiluonnoksessa on kuitenkin poikettu minimi-implementoinnista useassa jäljempänä selostetussa kohdassa. Nämä poikkeamat tulee korjata jatkovalmistelun yhteydessä.

Vaikka alustatyössä on kyse uudenlaisesta liiketoimintamallista, alustojen kautta tehtävän työn työoikeudelliset kysymykset on mahdollista ratkaista olemassa olevan sääntelyn keinoin. Pidämme myös yleisesti tärkeänä, että työlainsäädäntöön ei luotaisi sääntelyä, jota sovelletaan tietyissä erityistilanteissa. Sääntelyn pirstaloituminen erilaisten työn teettämistapojen perusteella ei ole toivottava suuntaus ympäristössä, jossa tarvitaan joustavia ratkaisuja erilaiset liiketoimintamallit huomioiden.

Työryhmän työssä on korostunut kysymys alustojen kautta tehdyn työn työoikeudellisesta asemasta. Tältä osin huomautamme, että direktiivillä ja mietinnössä esitettävällä sääntelyllä ei ole tarkoitus muuttaa työsuhteen käsitettä eikä sitä, miten työsuhteen olemassaoloa lopulta arvioidaan. On myös huomattava, että vain rajallinen osa kaikesta alustojen kautta tehtävästä toiminnasta kuuluu direktiivin piiriin. Lisäksi, vaikka kyse olisi direktiivin tarkoittamasta alustatyöstä, arvioidaan työsuhteen olemassaoloa samoilla työsopimuslain mukaisilla tunnusmerkeillä kuin muissakin työntekotilanteissa.

Nykytilan kuvausta ja vaikutusten arviointeja koskevat huomiot

Nykytilan kuvausta koskevan 3. luvun osalta EK ja SY huomauttavat, että tekstistä tulisi käydä selkeämmin ilmi, että mm. alustatalouden laajuuden arvioinnissa DAC7:n mukainen

alustaoperaattorin määritelmä on soveltamisalaltaan erilainen ja kattaa huomattavasti laajemman joukon toimijoita, kuin alustatyödirektiivin tai alustatyölain mukainen alustayrityksen määritelmä. Se, että esimerkiksi terveystalvetyritys kuuluu DAC7-raportoinnin piiriin, ei vielä tarkoita, että sen toimintamalli kuuluisi alustatyölain soveltamisalaan.

3.4 alustatyöntekijät Suomessa koskevassa luvussa esille tuotu alle 5 euron verotettava tuntipalkkio ruokalähettoiminnassa ei näkemyksemme mukaan vastaa ruokalähettojen yleistä palkkiotasoa. Alaviitteessä lähteenä mainitussa PAM:n selvityksessä esille tuodut palkkiotasot perustuvat niin pieneen otokseen, vain muutamaa nimettömänä esiintyvän ruokalähetinä työskentelevän henkilön kertomukseen, ettei sen perusteella voida vetää johtopäätöksiä alan palkkiotasosta yleisesti. Alaviitteessä toisena lähteenä mainitussa Woltin "10 kysymystä Wolt-lähettoistä" -artikkelissa todetaan, että "Keskimääräinen kuljetuspalkkio yksittäisestä toimituksesta on Suomessa runsaat viisi euroa, ja yksittäinen kuljetus vie noin vartin."

3.5 algoritmijohtamista koskevassa luvussa kuvataan algoritmijohtaminen pelkästään negatiiviseksi asiaksi, mikä on varsin yksipuolinen näkemys. Näkemyksemme mukaan algoritmijohtaminen on hyvin laaja kokonaisuus, ja sisältää varsin erilaisia algoritmien käyttötapoja johtamisen tukena. Kaikkiin algoritmisen johtamisen tilanteisiin ei liity mietinnössä kuvattuja työntekijöille aiheutuvia kuormitustekijöitä tai muita haasteita ja algoritmijohtamisella voi olla myös merkittäviä positiivisia vaikutuksia.

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan työryhmän mietinnön luvussa 4.2.5

yritysvaikutukset on aliarvioitu niin hallinnollisen taakan kuin yrityksille

aiheutuvien kustannusten osalta. Erityisesti algoritmien tekemien päätösten valvontaan liittyvistä velvoitteista (9–16 §) sekä viestintäkanavan perustamisvelvoitteesta (22 §) aiheutuvat kustannukset on arvioitu mietinnössä alakanttiin.

Lisäksi palkansaajaehdoilla tehtävän kuriirityön laskelmassa ei ole huomioitu työsuhteiseen työhön liittyviä työn johto- ja henkilöstöhallintokuluja, joista aiheutuu merkittäviä lisäkustannuksia yrittäjäsovimuksella tehtävään työhön verrattuna.

Myöskään ehdotetun alustatyölain 5 §:n mukaisesta alustayrityksen velvollisuudesta tunnistaa alustan kautta työtä tekevä henkilö sekä varmistua sopimusehtojen asianmukaisuudesta aiheutuvaa hallinnollisista taakkaa tai kustannuksia ei ole arvioitu lainkaan yritysten osalta.

Säännöskohtaiset huomiot

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan mietintö ei eräiltä 2 §:n määritelmien osalta vastaa direktiiviä.

Alustatyön määritelmä: Määritelmää tulisi täsmentää siten, että siinä mainitaan digitaalinen alusta, jonka kautta organisoituun työhön sääntelyä sovelletaan. Direktiivin mukaan sääntelyn piiriin kuuluu digitaalisen alustan kautta organisoitu työ. Kaikki yrityksessä tehtävä työ, jota organisoidaan automatisoidun seuranta- tai päätöksentekojärjestelmän avulla ei kuulu sääntelyn piiriin, vaan vain se työ, joka kuuluu alustayrityksen määritelmän piiriin, eli työ, jonka osalta palvelun välttämätön ja olennainen osa on työn organisointi digitaalisen alustan kautta automaattisen seuranta- ja päätöksentekojärjestelmän avulla. Mietinnön mukainen määritelmä on laajempi, kuin direktiivi edellyttää.

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan mietinnön 3 §:ää tulisi täsmentää, jotta se vastaa direktiivissä asetettuja edellytyksiä oikeudelliselle olettamalle ja on paremmin linjassa työsopimuslain 1 luvun 1 §:n työsopimuksen tunnusmerkistön kanssa.

Direktiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioilla on oltava käytössään asianmukaiset ja tehokkaat menettelyt, joilla ne todentavat ja varmistavat alustatyötä tekevien henkilöiden oikean ammattiaseman määrittämisen. Direktiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on vahvistettava tehokas kumottavissa oleva työsuhdetta koskeva oikeudellinen olettaja, joka helpottaa menettelyjä alustatyötä tekevien henkilöiden kannalta. Lisäksi työtä välittävän digitaalisen alustan ja alustatyötä kyseisen alustan välityksellä tekevän henkilön välinen sopimussuhde on oikeudellisesti oletettava työsuhteeksi, kun havaitaan johtamista ja valvontaa osoittavia tosiseikkoja jäsenvaltioissa voimassa olevan kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytännön mukaisesti ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioon ottaen. Direktiivin 31 resitaalin mukaan oikeudellisen olettaman soveltamisen ei olisi automaattisesti johdettava alustatyötä tekevien henkilöiden uudelleenluokitteluun.

Työryhmän mietinnön 3 § oikeudellisesta olettamasta vastaa hyvin pitkälle direktiivin tarkoitusta ja tavoitteita. Säännöksen perusteluja tulisi kuitenkin täydentää siten, että selkeästi todettaisiin, ettei olettaja synny minkään yksittäisen johtoa ja valvontaa osoittavan tosiseikan perusteella, vaan käytännön tilanteiden vaihtelevuudesta johtuen kyse olisi kontekstisidonnaisesta työsopimuslain 1 luvun 1 §:n mukaisen johdon ja valvonnan tunnusmerkkien täyttymisen kokonaisarviointista.

Kokonaisarviointi on tarpeen erityisesti siksi, että vaikka direktiivin tavoitteena on varmistaa alustatyötä tekevien henkilöiden oikean aseman määrittäminen, työsuhteolettaja ei saisi johtaa liian suoraviivaisesti osoittamaan työsuhteen olemassaoloa. Direktiivin tarkoituksena ei ole se, että kaikki alustatyö oletettaisiin työsuhteiseksi. On myös huomattava, että johtoa ja valvontaa osoittavat seikat eivät ole yksiselitteisiä. Myös yritysten välisissä suhteissa esiintyy usein eriasteista johtoa ja valvontaa, mikä voi toisinaan olla jopa työnantajan direktio-oikeutta pidemmälle menevää. Johtoa ja valvontaa ei siten voi arvioida kaavamaisesti, vaan sitä

osoittavia tosiseikkoja on tarkasteltava tapauskohtaisesti, minkä vuoksi kokonaisarvio on tarpeen.

Olettaman kumoamisen, näyttötaakan kääntymisen sekä kumoamiseen liittyvän sopimussuhteen arvioinnin osalta ehdotettu sääntely vastaa 5 artiklan mukaisia edellytyksiä. Direktiivin lähtökohtana on, että olettaman kumoamiseen liittyvässä prosessissa työtä välittävän digitaalisen alustan on näytettävä toteen, että kyseessä oleva sopimussuhde ei ole työsuhde sellaisena kuin se on määritelty jäsenvaltioissa voimassa olevassa lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännössä, unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioon ottaen. Voimassa oleva työsopimuslain 1 luvun 1 §:ää säädettäessä ja viimeksi vuonna 1.7.2023 voimaan tulleen työsopimuksen tunnusmerkistön muutoksen yhteydessä on otettu huomioon EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö. Näin ollen voimassa oleva työsopimuksen tunnusmerkistö vastaa direktiivin edellytystä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön huomioimisesta, eikä sitä ole tarpeen erikseen huomioida olettamaa täytäntöön pantaessa.

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan mietinnön 5 §:ää tulisi täsmentää, jotta varmistetaan, että alustayrityksellä on käytettävissä ajantasaiset ja oikeat tiedot sille asetettujen velvoitteiden täyttämiseksi.

Mietinnössä ehdotetun 5 §: mukaan alustayrityksen on kohtuullisin toimenpitein varmistuttava siitä, että alustan kautta työtä tekevään ei sovelleta hyvän tavan vastaisia tai muutoin kohtuuttomia sopimusehtoja. Esityksen perusteluissa on todettu, että kyse olisi erityissääntelystä suhteessa työsopimuslain 10 luvun 2 §:ään ja oikeustoimilain 36 §:ään. Emme pidä perusteltuna, että sopimusehtojen kohtuuttomuus olisi alustatyön kontekstissa itsenäinen, olemassa olevasta sääntelystä erillinen käsite.

Sääntely jättää myös avoimeksi ja oikeudellisesti epävarmaksi, mitä kohtuullisilla toimenpiteillä tarkoitetaan ja mikä on toimenpiteiden vähimmäistaso. Sääntelyä tulisi tältä osin täsmentää, jotta siitä käy selkeästi ilmi alustayrityksille asetetut velvoitteet.

Mietinnössä ehdotetun 5 §: mukaan välittäjällä tai sijaista käyttävällä on velvollisuus toimittaa alustayritykselle alustatyötä tekevän tunnistamiseksi ja tähän sovellettavien sopimusehtojen kohtuullisuuden ja hyvän tavan mukaisuuden varmistamiseksi tarvittavat tiedot.

Välittäjän ja sijaista käyttävän tietojen toimittamisvelvoitetta tulisi vahvistaa sääntelyssä siten, että se toimii tehokkaasti ja tietojen toimittaminen tapahtuu oikea-aikaisesti, jotta alustayrityksellä on käytettävissä ajantasaiset ja oikeat tiedot alustatyötä tekevän tunnistamista ja muiden velvoitteiden täyttämistä varten.

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan työryhmän mietinnön algoritmijohtamiseen liittyvät 6 - 18 §:t ovat eräiltä osin hyvin tulkinnanvaraisia ja yksityiskohtaisia, mikä johtuu pitkälti taustalla olevasta direktiivitekstistä. Jatkovalmistelussa kyseisiä säännöksiä tulisi vielä pyrkiä selventämään sikäli, kuin se on mahdollista.

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan kansalliseen sääntelyyn ei tule sisällyttää lainkaan yrittäjäasemassa olevien alustatyötä tekevien henkilöiden edustajaa koskevaa sääntelyä. Mietinnön 19 § ylittää direktiivin vähimmäisedellytykset ja se tulisi poistaa kokonaan.

Direktiivin 2 art. 1. g kohdan mukaan 1. For the purposes of this Directive, the following definitions apply: (g) ‘representatives of persons performing platform work’ means workers’ representatives and, insofar as provided for in national law and practice, representatives of persons performing platform work other than platform workers;

Direktiivin mukaan yrittäjäasemassa olevien henkilöiden edustus määräytyy siis kansallisen sääntelyn mukaan ja siinä laajuudessa, kuin kansallisesti on säädetty. Suomessa ei ole olemassa minkäänlaista sääntelyä yrittäjäasemassa olevien henkilöiden edustusjärjestelmästä. Näin ollen kaikki direktiivin kohdat, joissa mainitaan alustatyötä tekevien henkilöiden edustajat, tulee jättää täytäntöönpanossa kokonaan huomioimatta yrittäjäasemassa olevien alustatyötä tekevien henkilöiden edustajien osalta ja säännellä näiltä osin vain alustatyöntekijöiden edustajista.

Myöskään direktiivin 15 artikla ei velvoita säätämään tietojensaantioikeuksia yrittäjäasemassa olevien henkilöiden edustajille, ottaen huomioon 2 artiklan määritelmän rajoituksen kansalliseen sääntelyyn. Velvoite mahdollistaa yrittäjäasemassa olevien henkilöiden edustajille 15 artiklassa säädettyjä oikeuksia tulisi sovellettavaksi vain siinä tapauksessa, että Suomessa olisi olemassa sääntelyä yrittäjäasemassa olevien henkilöiden edustusjärjestelmästä.

Katsomme, että yrittäjäasemassa olevien henkilöiden edustus suhteessa alustaan on järjestettävissä nykyisin valtuutusta koskevien oppien mukaan. Yrittäjänä alustatyötä tekevällä henkilöllä on mahdollisuus valtuuttaa toinen toimimaan puolestaan, ja tätä on pidettävä riittävänä myös direktiivin tarkoituksen kannalta. Valtuutus voidaan antaa valtuutetulle myös useamman yrittäjäasemassa olevan henkilön toimesta yhteisesti. Koska Suomessa ei ole olemassa erityistä yrittäjäasemassa olevien henkilöiden edustajajärjestelmää, ei sellaista ole tarkoituksenmukaista luoda vain direktiivin vuoksi. Ylipäänsä työsuhteita koskevia rakenteita ei pidä luoda yrittäjäasemassa olevien henkilöiden välille. Yrittäjäasemassa olevien henkilöiden edustaminen on alustatyötä laajempi kysymys, jossa lähtökohtana on oltava yrittäjän vapaus päättää toiminnastaan ja sopimussuhteistaan.

Jos kuitenkin direktiiviä tulkittaisiin vastoin näkemystämme siten, että yrittäjäasemassa olevilla alustatyötä tekevillä henkilöillä olisi oikeus valita edustaja 15 artiklassa tarkoitettua tietojen saamista varten, tulee sääntelyssä täsmentää mm. sitä, miten edustaja valitaan, mikä on edustajan toimikausi, ketä edustaja edustaa ja millä valtuuksin. Lisäksi edustaja tulee valita alustatyötä tekevien henkilöiden keskuudesta.

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan mietinnön 22 § ylittää direktiivin vähimmäisedellytykset eräiltä osin.

Direktiivin 20 art. mukaan alustayrityksen on tarjottava viestintäkanavan kautta alustatyötä tekeville henkilöille mahdollisuus ottaa yhteyttä toisiinsa ja keskustella toistensa kanssa yksityisesti ja suojatusti sekä mahdollisuus ottaa yhteyttä alustatyötä tekevien henkilöiden edustajiin ja ottaa vastaan heidän yhteydenottojaan. Direktiivi ei sisällä velvoitetta mahdollistaa yksilöllinen yhteydenpito edustajien kanssa. Direktiivin mukaan kanavan kautta tulee siis mahdollistaa yhteydenotot ja yksityinen yhteydenpito voi tapahtua sen jälkeen muulla tavoin.

Direktiivi ei velvoita alustayritystä luomaan kanavaa oman infrastruktuurinsa kautta tai järjestämään kanavan moderointia riippumattoman kolmannen osapuolen toimesta. Kanavan järjestäminen tulee mahdollistaa joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti sekä välttää ylimääräisten kustannusten aiheuttaminen alustayrityksille. Keskustelua ja yhteydenpitoa varten markkinoilla olemassa olevien kolmansien osapuolten viestintäkanavien (kuten WhatsApp tai Signal) tulee voida olla riittäviä. Niitä on käytössä mm. useissa EU:n jäsenmaissa ja niiden osalta on jo vakiintuneita käytäntöjä, jotka ovat täysin riittävät alustatyötä tekevien henkilöiden yhteydenpidon mahdollistamisen sekä direktiivin vähimmäisedellytysten näkökulmasta.

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan mietinnön 23 § ei vastaa alustatyötä tekevien henkilöiden edustajien suojan osalta direktiiviä, vaan ylittää direktiivin vähimmäisedellytykset.

Direktiivin 20 artiklan mukaan "Member States shall introduce the measures necessary to protect persons performing platform work, including those who are their representatives,"

Vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan EU:n työelämän sääntelyä koskevia direktiivejä on vastaavissa tilanteissa tulkittu siten, että direktiivin perusteella valitut työntekijöiden edustajat ja lisäksi tässä tapauksessa 15 artiklan mukaiset yrittäjäasemassa olevien henkilöiden edustajat saavat sääntelyn mukaista suojaa vain siinä tapauksessa, että edustaja on valittu alustatyöntekijöiden tai alustatyötä tekevien henkilöiden keskuudesta ("their representatives"). Suoja ei siis direktiivin perusteella ulotu ulkopuolisiin edustajiin, joita ei ole valittu alustatyöntekijöiden tai alustatyötä tekevien henkilöiden keskuudesta.

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan mietinnön 29 §:ssä ehdotetut seuraamusmaksut ovat ylimitoitettuja ja ylittävät direktiivin vähimmäisedellytykset.

Direktiivin 24 artikla velvoittaa jäsenvaltioita säätämään seuraamuksista, jotka ovat tehokkaita, varoittavia ja oikeasuhteisia yrityksen toteuttaman rikkomisen luonteeseen, vakavuuteen ja keston sekä niiden työntekijöiden määrään, joita se koskee.

Ehdotetun 29 §:n 1 momentin 1) -kohdan seuraamusmaksut liittyvät 10 §:n mukaisten tarkkailu- ja arviointivelvoitteiden sekä selvityksen antamisen laiminlyönteihin. Kansallinen

sääntely ei sisällä seuraamusmaksuja samankaltaisista laiminlyönneistä muille yrityksille tai työnantajille. Ehdotettu seuraamusmaksu voitaisiin määrätä maksettavaksi alustatyössä hyvin erilaisissa tilanteissa, kuin missä vastaavan tyyppinen seuraamus on käytössä nykyisin. Nykyisessä kansallisessa sääntelyssä vastaavan tyyppisiä seuraamusmaksuja on liitetty lähetettyjä työntekijöitä koskevan sääntelyn ilmoitusvelvoitteiden laiminlyönteihin, paikallisen sopimisen viranomaiselle toimittamiseen liittyvään laiminlyöntiin sekä laittomasti maassa oleskelevan kolmannen maan kansalaisen työhön ottoon liittyvään rikkomukseen.

Nykyisin työsuojeluviranomainen voi siten määrätä laiminlyöntimaksun pääsääntöisesti tilanteissa, joissa työnantaja on laiminlyönyt jonkun selkeän laista tulevan informointivelvoitteen viranomaisen suuntaan. Seuraamusmaksu ei sovellu tilanteisiin, jotka eivät useimmiten ole yksiselitteisiä ja joissa voi olla tulkinnanvaraista, onko laista tulevaa velvoitetta noudatettu. Alustatyölain 10 §:n mukainen tarkkailu- ja arviointivelvoite sekä selvityksen antamisvelvoitteen täyttäminen eivät vastaa tilanteita, joissa olisi aina yksiselitteistä, onko velvoitetta noudatettu ja joissa laiminlyöntimaksu on seuraamuksena tyypillinen. 29 §:n 1 momentin 1) -kohdan seuraamusmaksu tulisi poistaa.

EK:n ja SY:n näkemyksen mukaan mietinnön 30 §:ssä ehdotettu hyvitysseuraamus ylittää merkittävästi direktiivin vähimmäisedellytykset.

Direktiivi ei velvoita säätämään hyvityksestä vastatoimen kiellon rikkomistilanteisiin. Vastatoimen kiellon rikkomisesta direktiivin vähimmäisedellytysten mukainen seuraamus olisi vahingonkorvausvelvollisuus, mikäli vahinkoa on aiheutunut. Myös lähetettyjä työntekijöitä koskevassa sääntelyssä, jonka taustalla on EU-direktiivi ja vastaavan tyyppinen velvoite säätää seuraamuksista, on säädetty vastatoimien kiellon rikkomisen seuraamukseksi vahingonkorvaus.

Mikäli direktiivin katsottaisiin vastoin näkemystämme velvoittavan hyvityksen säätämiseen, tulee hyvitystä voida kohtuullistaa tai jättää määräämättä, jos hyvitys muodostuisi kohtuuttomaksi ottaen erityisesti huomioon kieltoa rikkoneen pyrkimykset estää tai poistaa menettelyn vaikutukset ja kiellon rikkojan taloudellinen asema. Lisäksi hyvitystä määrättäessä on otettava huomioon mahdollinen samasta teosta tämän tai muun lain nojalla henkilöön kohdistuvan loukkauksen vuoksi tuomittu tai maksettavaksi määrätty korvaus tai hyvitys.

16.6.2026

Katja Miettinen

Markus Äimälä

Albert Mäkelä